

„Vaiko teisių apsaugos sistemos prioritetas – vaiko prigimtinei teisė augti biologinėje šeimoje ir išsaugoti giminystės ryšius, apsaugant ir ginant vaiko teises ir teisėtus interesus“, – kalbėdama apie nuo šių metų pradžios įsigaliojusius vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo pakeitimus, vaiko teisių gynėjų darbo prioritetą išskyrė Panevėžio apskrities Vaiko teisių apsaugos skyriaus (VTAS) vedėja Žaneta Ginaitė.

„Idealyje visuomenėje, kiekvieno suaugusio žmogaus siekis turėtų būti – užtikrinti vaikams saugią ir laimingą vaikystę. Deja, vaiko teisių gynėjams darbo netrūksta, o kai kurioms šeimoms specialistų pagalba būtina“, – sakė Ž. Ginaitė.

Per pirmąjį šių metų mėnesį Panevėžio apskrities VTAS registruotas 152 vaiko teisių pažeidimai: 13 – Pasvalio, 19 – Biržų, 19 – Rokiškio, 21 – Kupiškio, 16 – Panevėžio rajonuose ir 64 – Panevėžio mieste.

31 vaikui nustatytas vaiko apsaugos poreikis: 1 vaikui Pasvalio, 8 – Biržų, 7 – Rokiškio, 6 – Kupiškio, 7 – Panevėžio rajonuose ir 2 – Panevėžio mieste.

12 kartų kreiptasi dėl mobiliosios komandos sudarymo ir intensyvių jos paslaugų teikimo krizę išgyvenančiai šeimai.

Vaiko teisių gynėjai nuo šių metų pradžios dirba pagal įsigaliojusius vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo pakeitimus. Apie esminius Tarnybos veiklos pokyčius kalbamės su Panevėžio apskrities VTAS vedėja Žaneta Ginaite.

Kokie esminiai pokyčiai, įsigaliojus vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo pakeitimams?

Nuo Naujųjų nebeliko grėsmės vaikui lygių. Dabar individualiai vertinama kiekvieno vaiko situacija, nustatomi šeimos ir vaiko poreikiai. Specialistai pildo vaiko situacijos vertinimo anketą.

Vertinimas vyksta atmetimo būdu: pirmiausiai vertinama, ar yra pagrindas nustatyti vaiko apsaugos poreikį pagal išvardintus rizikos veiksnius.

Jeigu išnagrinėjus gautą pranešimą matoma, kad vaikui joks pavojus negresia, nenustatyta šeimos rizikos veiksnių, specialistai tiesiog baigia pranešimo nagrinėjimą.

Jeigu paaiškėja, kad šeimai arba vaikui reikia tam tikrų paslaugų dėl šeimoje iškilusių iššūkių – šeima nukreipiama į savivaldybę, nustatyti pagalbos poreikio. Tai vadinama būtinybe vertinti pagalbos vaikui ir jo šeimai poreikį. Tokiu atveju, savivaldybė inicijuoja atvejo vadybą ir kartu su tėvais ieško sprendimų, kokie veiksmai pagerintų vaiko situaciją šeimoje.

O jeigu, išsiaiškinus situaciją, fiksuojamas realus pavojus vaiko saugumui, sveikatai ar net gyvybei, tada nustatomas vaiko apsaugos poreikis.

Vertinimo metu įvertinamos ir šeimos stiprybės, kurios gali sušvelninti rizikos veiksnius, o šeima pati gali išsakyti, kokios pagalbos ir paslaugų jai reikia – tokią pagalbą ir paslaugas privalo užtikrinti vietos savivaldybės.

Atsirado terminas „laikinoji priežiūra“, ką tai reiškia?

Kaip ir minėjau, prioritetas – vaiko biologinė šeima, todėl nustačius vaiko apsaugos poreikį, pirmiausia ieškoma galimybių vaikus perduoti ar apgyvendinti pas senelius, krikšto tėvus ar artimus giminaičius, asmenis su vaiku susijusius emociniais ryšiais, šie asmenys laikinai prižiūrėti vaiką gali ir tėvų namuose.

Oficialus artimųjų arba emociniais ryšiais susijusių asmenų įsipareigojimas užtikrinti vaiko saugumą arba apgyvendinimas krizių centre ir vadinamas laikinąja priežiūra. Laikinoji priežiūra tėvų, ar vaiku pasirūpinti įsipareigojusio fizinio asmens gyvenamojoje vietoje, gali trukti iki 30 dienų, o atsiradus poreikiui, šis terminas gali būti pratęsiamas dar 10 dienų. Laikinoji priežiūra socialinių paslaugų įstaigoje gali trukti ne ilgiau kaip 12 mėnesių.

Neatsiradus artimųjų, kurie padėtų sunkumų patiriančiai šeimai, visa šeima ar vaikas su vienu iš tėvų, gebančių pasirūpinti jo saugumu, apgyvendinami krizių centre.

Vaiko laikinosios priežiūros laikotarpiu su šeima dirba mobiliosios komandos (MK) specialistai.

Kaip keitėsi mobiliųjų komandų darbas?

Po vaiko situacijos vertinimo, seka vaiko ir šeimos poreikius atitinkančios pagalbos ir paslaugų teikimas.

Didžiausias dėmesys skiriamas šeimų stiprinimui ir reikalingų paslaugų teikimui. Pusantrų metų – tiek laiko VTAS dirba mobiliosios komandos – parodė, kad šių specialistų darbas reikalingas ir veiksmingas, tačiau truko per trumpai. Todėl socialinis darbuotojas,

psichologas ir specialistas, dirbantis su priklausomybių turinčiais asmenimis – MK specialistai – dirba nebe tik su suaugusiais, bet su visa šeima: tėvais ir vaikais, o darbas tęsiasi nebe 14, kaip buvo anksčiau, o 30 dienų. Svarbu paminėti ir tai, kad apskrityje dirba nebe viena, bet dvi MK.

Dirbdami su šeima visą mėnesį, MK specialistai, kurių darbo tikslas – suteikti skubią intensyvią pagalbą krizę išgyvenančiai šeimai, teikia kompleksinę pagalbą šeimai jų gyvenamojoje vietoje, motyvuoja tėvus spręsti, neretai, užsisenėjusias problemas, nukreipia pagalbos į kitus specialistus. Ilgesnis darbo su šeima laikas leidžia ne tik identifikuoti šeimos krizės priežastis, bet ir lengviau nustatyti pagalbos tėvams ir vaikams poreikį, o svarbiausia – motyvuoti visus šeimos narius susivienyti dėl vaiko gerovės.

Pažymėtina ir tai, kad pradėjus įgyvendinti Vaiko teisių apsaugos sistemos reformą, jau nuo 2018 m. liepos 1 d. atsirado aiški takoskyra tarp vaiko teisių apsaugos ir socialinių paslaugų. VTAS funkcija – užtikrinti vaiko teisių apsaugą savo teritoriniame skyriuje, o už socialinių paslaugų teikimą šeimai bei atvejo vadybą atsakingos – savivaldybės.

Nuo šių metų atsirado atsakomybė už melagingus pranešimus, kokia ji ir kaip bus taikoma?

Anksčiau piniginės baudos už klaidinančius ar melagingus pranešimus asmenims buvo numatytos tik tuo atveju, jei pranešama specialiosioms tarnyboms. Nuo šiol – pranešimai Vaiko teisių apsaugos tarnybai prilyginti pranešimams policijai, taip nusprendė Seimas.

Išties, pasitaiko atveju, kai vaiko teises ginančia ir užtikrinančia tarnyba bandoma pasinaudoti, kaip įrankiu suaugusiųjų asmeninėse „kovose“. Melagingi pranešimai dažniausiai būna dvejopi: tarp suaugusiųjų kilus konfliktui ir skyrybų metu, kai besiskiriantys tėvai nepasidalija vaiko.

Pirmą kartą už melagingą ar klaidinantį pranešimą bus taikomas įspėjimas, antrą – piniginė bauda. Tačiau reikėtų pažymėti, kad nepasiteisinęs pranešimas – nėra melagingas. Čia galioja teisinė sąvoka, kad melagingas yra tyčinis, sąmoningas pranešimas.

Melaginga informacija apie vaiko teisių pažeidimus užtraukia baudą nuo 30 iki 140 eurų.

Esame dėkingi žmonėms, kurie nelieta abejingi daromiems ar įtariamais vaiko teisių pažeidimams ir informuoja Tarnybą. Esame pasiruošę bet kuriuo paros metu reaguoti ir padaryti viską, kas būtina, kad vaikui būtų užtikrinta saugi aplinka.

Biologinės šeimos vaikui niekas neatstos, tačiau kai situacija susiklosto kitaip, mūsų pareiga

- užtikrinti, kad vaikas būtų saugus ir juo tinkamai pasirūpinta.

Rūta Karčiauskienė

Viešųjų ryšių ir komunikacijos skyriaus

Vyriausioji specialistė

